

УДК 657.4

**CURRENT ISSUES OF THE ORGANIZATION OF ACCOUNTING OF
FIXED ASSETS AS STRUCTURAL ELEMENTS OF THE SYSTEM OF
MANAGEMENT OF NON-CURRENT ASSETS BY THE ENTERPRISE
АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ ЯК
СТРУКТУРНИХ ЕЛЕМЕНТІВ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ НЕОБОРОТНИМИ
АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВА**

Maister L.A./ Майстер Л.А.*Candidate of Economic Sciences, Associate Professor / к.е.н., доц.
ORCID: 0000-0002-1097-9940***Hladii I.O./ Гладій І.О.***Candidate of Economic Sciences, Associate Professor / к.е.н., доц.
ORCID: 0000-0001-9845-9706**Vinnitsia Institute of Trade and Economics of State University of Trade and Economics,
Vinnitsia, Soborna, 87, 21050**Вінницький торговельно-економічний інститут
Державного торговельно-економічного університету, м. Вінниця, Соборна, 87, 21050*

Анотація. У статті обґрунтовано вагомість узагальнення інформаційного забезпечення щодо оборотних активів та основних засобів, зокрема, яке генерується обліковою системою підприємства. З ціллю вчасного прийняття правильних управлінських рішень стосовно необхідності придбання та відтворення основних засобів підприємства запропоновано логічну послідовність дій процесу формування облікової інформації в розрізі центрів відповідальності, що забезпечить подання управлінської інформації задля забезпечення інформаційних потреб адміністративного персоналу.

Ключові слова: оборотні активи, капітальні інвестиції, основні засоби, облік, облікова інформація.

Вступ. Основні засоби вважаються матеріальною базою у процесі провадження господарської діяльності будь-якого суб'єкта функціонування у сфері підприємництва, саме тому виступають об'єктами реального інвестування.

На сьогоднішній день підприємство не має змоги здійснювати жодного господарського процесу чи виду господарської діяльності, якщо не має власних чи орендованих основних засобів.

Інвестиційна діяльність, яка пов'язана із капітальними або, так званими, реальними, інвестиціями набула вагомого значення у процесі розвитку підприємства, а також країни, загалом. Саме тому порядок обліку та аналізу за операціями, пов'язаними із оснащенням основних засобів підприємства є методично надто важливим питанням, що й підкреслює його актуальність.

Актуальним проблемам стосовно обліку об'єктів основних засобів було присвячено безліч наукових здобутків українських та зарубіжних вчених, таких як: І.А. Бланк, С.В. Брік, О.К. Єлісеєва, С.Ф. Голов, В.В. Сопко, Л.К. Сук, Н.О. Ткач, М.Р. Метьюс, Дж. Фрідман та багато інших. У своїх наукових працях вчені та економісти практики досліджували питання капіталізації витрат на створення (придбання) активів та формування первісної (первинної) вартості основних засобів, їх зарахування на баланс підприємства, проводили дискусії

щодо методичних засади та положень їх фінансового обліку, акцентували увагу на корисних строках експлуатації основних засобів та вибору оптимального методу нарахування амортизації тощо. Однак, незважаючи на значущі напрацювання вчених на сьогодні єдності поглядів на термін «основні засоби», особливості їх обліку та контролю не досягнуто. Цим і обґрунтовується потреба подальших наукових пошуків у дослідженні означеної проблематики.

Метою написання статті є обґрунтування організаційних та методичних положень з обліку основних засобів, як складових необоротних активів, щодо подальшого удосконалення даних аспектів з метою ефективнішого функціонування суб'єктів функціонування на українському ринку.

Основний текст. Основний капітал являє собою засоби праці, які можуть бути на підприємстві у вигляді споруд, будівель, обладнання, що слугують протягом численних періодів виробництва, зберігаючи свою натуральну форму. Основні засоби, що приймаються до бухгалтерського обліку, підлягають оцінці за первісною вартістю, при визначенні якої домінує значення відіграє джерело придбання (створення) об'єкта - купівля, будівництво господарським способом (спорудження), безоплатне отримання, надходження в якості внеску до статутного капіталу, оренда і т.д. [3,4,5]. На підприємстві може мати місце й об'єкт основних засобів, який знаходиться у власності двох або більше підприємств, відображається кожним підприємством у складі основних засобів пропорційно її частці у спільній власності.

Оцінка об'єктів основних засобів здійснюється 3-ма визначеними українським законодавством способами: первісна оцінка, уцінка та дооцінка.

Оцінка основних засобів, як елемент методу бухгалтерського обліку, являє собою грошове вираження вартості, в якій вони знаходять відображення в бухгалтерському обліку. Вона може бути виражена:

- первісною вартістю;
- залишковою вартістю, тобто первісна вартість, яка зменшена на суму нарахованих амортизаційних відрахувань;
- справедливою вартістю (ринковою, яка існує на момент складання балансу) [3,4,5].

Уцінку основних засобів включають до складу витрат, а дооцінку – до складу додаткового капіталу [5].

У закордонній практиці використовуються різні методи оцінки основних засобів, серед яких такі: первісна вартість (історична собівартість) (original costs), відновна вартість (поточна собівартість) (replacement value), ринкова вартість (market value), поточна вартість (вартість реалізації) (current costs), чиста вартість реалізації (net realizable value) та інші [3,4].

Не викликає сумніву, на наш у думку, той факт, що у момент придбання основні засоби на баланс слід відносити за первісною вартістю у відповідності до ПСБО 7 «Основні засоби» [5].

Як свідчить практика вітчизняних підприємств, оцінку основних засобів проводять за історичною (фактичною) собівартістю. Вважаємо такий метод пріоритетним. Разом з тим, існують випадки, описані вище у роботі, коли використовується оцінка основних засобів за справедливою вартістю.

У зв'язку з цим, при виборі методу оцінки основних засобів пропонуємо підприємствам звертати увагу на позитивних та негативних сторонах кожного з методів при їх використанні, які наведемо у таблиці 1.

Таблиця 1 - Переваги та недоліки методів оцінки основних засобів при їх первісній оцінці [4,5]

Переваги	Недоліки
Історична (фактична) собівартість	
1. Простота у застосуванні; 2. Досить високий рівень об'єктивності оцінки; 3. Позбавляє систему обліку від прогнозних показників.	1. Неможливість відображення чистого фінансового результату та вартості активів; 2. Неможливість відображення цінності активу на основі понесених витрат; 3. Суперечність із принципом обачності.
Справедлива (ринкова) собівартість	
1. Забезпечує рівень надійності та повноти інформації; 2. Слугує основою задля визначення майбутніх грошових потоків; 3. Забезпечує порівнюваність показників у фінансовій звітності.	1. Носить умовний характер; 2. Відображає умовну суму, яка могла б бути одержана; 3. Виникає необхідність понесення додаткових затрат.

Враховуючи ряд недоліків застосування справедливої вартості оцінки основних засобів, все ж у НПСБО 7 «Основні засоби» та МСБО 16 «Основні засоби» регламентовано випадки її використання. Відповідно до МСБО 16 «Основні засоби» справедлива вартість – це сума, за якою може бути здійснений обмін активу в результаті операції між обізнаними, зацікавленими та незалежними сторонами [4,5]. Оцінка основних засобів за справедливою вартістю використовується як на етапі оприбуткування, так і в період експлуатації об'єктів основних засобів. Лише необхідно зважити на тому, що методика її визначення є складною, що й пояснює обмеженість її використання.

Досліджуючи різноманітні шляхи надходження та, відповідно, й оцінку основних засобів на підприємстві, варто зупинитись та детально розглянути питання стосовно життєвого циклу капітальних, тобто реальних інвестицій в основні засоби та наповнення його найважливіших етапів [1,2].

Серед таких етапів слід виокремити такі:

1) етап щодо планування обсягів необхідних капітальних інвестицій у основні засоби. На даному етапі потрібно врахувати умови та витрати, пов'язані із складенням догорів щодо проектування, створення чи придбання, або інших шляхів надходження основних засобів.

2) етап, пов'язаний із реалізацією капітальних інвестицій, тобто безпосереднє введення в експлуатацію об'єктів основних засобів, зарахування їх за оціненою первісною вартістю на баланс підприємства; необхідність та можливість внутрішнього переміщення основних засобів; подальше нарахування сум амортизаційних відрахувань; потреба та можливість проведення переоцінки (дооцінки чи уцінки) основних засобів, їх поліпшення, можливість передачі об'єкта основного засобу у фінансову оренду іншому суб'єкту функціонування тощо.

3) етап, яким завершується життєвий цикл реальних інвестицій у основні засоби.

Висновки. Отож, можемо дійти висновків про те, що визначення придатності основних засобів із одночасним встановленням умов щодо можливості одержання потенційних вигод від їх використання у господарській діяльності, а також класифікація основних засобів за різними критеріями є досить важливими аспектами в управлінні системою підприємства, оскільки, відповідно до положень стандартів бухгалтерського обліку за умови, коли об'єкт не здатний приносити економічні вигоди, він не може бути врахований у складі основних засобів.

Література:

1. Брік С.В. Нові підходи до обліку основних засобів та ефективність обліку основних засобів у сучасних умовах. Вісник НТУ «ХПІ». 2016. № 13 (1185). С. 131-136.
2. Єлісеєва О.К. Методи оцінки основних засобів в умовах законодавчих змін: вітчизняний та зарубіжний досвід. Економічний форум 1/2017. С. 223-229.
3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби». URL : www.minfin.gov.ua/control/publish/article/92410&cat_id=92408.
4. Міжнародний стандарт фінансової звітності 13 «Оцінка справедливої вартості». URL : <http://www.minfin.gov.ua/file/link/364291/file/IFRS13.pdf>.
5. Положення стандарт бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби». URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00/card2#Card>.

References:

1. Brik S.V. (2016) Novi pidkhody do obliku osnovnykh zasobiv ta efektyvnist obliku osnovnykh zasobiv u suchasnykh umovakh [New approaches to fixed assets accounting and efficiency of fixed assets accounting in modern conditions]. Bulletin of NTU "KhPI". [Online], vol. 13 (1185), pp. 131-136.
2. Ieliseieva O.K. (2017) Metody otsinky osnovnykh zasobiv v umovakh zakonodavchykh zmin: vitchyzniani ta zarubizhnyi dosvid [Methods of valuation of fixed assets in the context of legislative changes: domestic and foreign experience]. Economic Forum 1. [Online], pp. 223-229.
3. Mizhnarodnyi standart bukhhalterskoho obliku 16 «Osnovni zasoby» [International Accounting Standard 16 "Property, Plant and Equipment"]. URL : www.minfin.gov.ua/control/publish/article/92410&cat_id=92408.
4. Mizhnarodnyi standart finansovoi zvitnosti 13 «Otsinka spravedlyvoi vartosti» [International Financial Reporting Standard 13 "Fair Value Measurement"]. URL : <http://www.minfin.gov.ua/file/link/364291/file/IFRS13.pdf>.
5. Polozhennia standart bukhhalterskoho obliku 7 «Osnovni zasoby» [Provision of Accounting Standard 7 "Fixed Assets"]. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00/card2#Card>.

Abstract. The article substantiates the importance of generalization of information support for non-current assets and fixed assets, in particular, which is generated by the accounting system of the enterprise. In order to make timely management decisions regarding the need to acquire and reproduce fixed assets of the enterprise, a logical sequence of actions of the process of forming accounting information in terms of responsibility centers, which will provide management information to meet the information needs of administrative staff.

Keywords: non-current assets, capital investments, fixed assets, accounting, accounting information.

Стаття відправлена: 02.06.2022 р.

© Майстер Л.А., Гладій І.О.